

Asia: VN/335/2019-OM-118

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi vesilain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

MTK kiittää mahdollisuudesta antaa lausunnon vesilain muuttamisesta ns nollavelvoitelaitosten osalta.

MTK pitää hyvänä, että hallituksen esitysluonnoksessa on avattu enemmän uuden velvoitteen tai maksun määrittämisen viranomaisharkinnan ohjenuoria. Erityisesti kustannusten kohtuuttomuutta koskeva arviointi silloin kun luvanhaltijana on luonnollisia henkilöitä tai näiden omistama oikeushenkilö on hyvä lisäys, sillä esitysluonnoksessa arvioidut kustannukset voisivat olla katastrofaalisia yksittäisten ihmisten taloudelle. MTK ymmärtää sen, että tilanteiden moninaisuuden takia niistä on vaikeaa kirjoittaa selkeästi mitään lain tasoisesti, mutta toivoisi, että tämä edellä mainittu olisi selkeämmin esillä lakitekstissä. Tämä vahvistaisi heikoimmassa asemassa olevien tahojen suoja ja tekisi uudistuksen vaikutuksista ennakoitavampia. Kuten esityksessä todetaan, lupia käytäisiin todennäköisesti läpi muutamia vuodessa ja kaikkien läpikäymisessä kestää ehkä jopa vuosikymmeniä. On kohtuutonta pitää erityisesti näitä luvanhaltijoina olevia luonnollisia henkilöitä löysässä hirressä näin pitkiä aikoja, kun he voitaisiin selkeästi lain tasolla sulkea pois uudistuksen soveltamisalasta. Kokonaisuutena uudistuksen hidas liikkuminen ja viranomaisen laaja harkintavalta uusien velvoitteiden asettamisessa, tekee uudistuksesta erittäin ennakoimattoman luvanhaltijoille. Selkeämmät harkinnan reunaehdot lain tasolla vähentäisivät tätä epävarmuutta.

Lähtökohtaisesti MTK vastustaa esitettyjä kirjauksia, joissa odotettavissa oleva taloudellinen hyöty vaikuttaa kohtuuttomuusarviointiin (ehdotetussa 21 a § 2 momentissa) tai korvausta sovitellaan huomioiden vesivoiman hyväksikäyttöaika (ehdotetussa 21 a § 3 momentissa). Nämä ovat merkittäviä rajoituksia luvanhaltijoiden omaisuudensuojaan sekä poikkeavat ankarampaan suuntaan nollavelvoitelaitosten luvanhaltijoiden haitaksi vesilain olemassa olevasta säätelystä koskien lupien muuttamista. Esitetyssä materiaalissa ei ole perusteltu sitä, miksi nollalaitosten luvanhaltijoita kohdellaan eri tavalla kuin muita vesilain mukaisten lupien luvanhaltijoita ja että miksi heidän omaisuudensuojaansa tulisi kohdistua ankarammat rajoitukset. MTK haluaa lisäksi huomauttaa, että matalalla kynnyksellä maksettavat korvaukset lupien muuttamisesta vähentäisivät uusien

velvoitteiden asettamisen kohtuuttomuutta ja siten tekisivät helpommaksi asettaa velvoitteita. Nyt esitetty uudistus saataisiin tehokkaammin toteutumaan ja vaelluskalakantojen huonoon tilaan päästäisiin paremmin puuttumaan, jos korvauskynnys luvanhaltijalle olisi matalampi.

MTK haluaa kiinnittää huomiota 21 a § perusteluissa esiteltyihin oikeustapauksiin. KHO 4.8.1982 t. 3371 ja KHO 29.1.2013 t.357 ovat molemmat ainoastaan KHO:n muita ratkaisuja, eivät ennakkotapauksia. MTK ei kritisoi tapausten esittelyä HE:ssä, mutta se miten tapaukset on nyt esitelty antaa niille painoarvoa, jota KHO ei ole niille tarkoittanut. Tapausten ratkaisut olivat vain niitä nimenomaisia tilanteita varten eikä KHO:n tarkoituksena ollut luoda niillä oikeuskäytäntöä eikä varsinkaan vakiinnuttaa tapauksissa esitettyjä lukuja kohtuuttomuusarviointiin. Erityisesti kun ottaa huomioon sen, että esitystä tulee lukemaan tahot, joille erot ennakkotapauksien ja muiden KHO:n ratkaisujen välillä eivät välttämättä ole selvää, olisi erittäin tärkeää, että esityksessä suoraan sanotaan kyseisten tapausten ja niissä esitettyjen prosenttien koskevan ainoastaan niitä kyseisiä tapauksia ja että tilannekohtaisesti prosenttiosuudet voivat olla pienempiä tai suurempia. Lisäksi MTK huomauttaa, että kaksi KHO:n muuta päätöstä ei tee vielä asiasta ”tyypillistä” vesilain järjestelmässä. Tällaisen päätelmän voisi tehdä ainoastaan ennakkotapauksen pohjalta tai jos muita tapauksia olisi oikeasti merkityksellinen määrä. Mikäli näitä tapauksia on enemmän ja niistä voitaisiin tehdä tulkinnallisia linjauksia, tulee se tulla esille HE:ssä. Mikäli HE:ssä halutaan antaa suosituksia tai ohjeistuksia kohtuuttomien kustannusten prosenttiosuuksista, tulee ne ilmaista suoraan eikä jättää pelkästään esitettyjen oikeustapauksien esittelyn varaan.

MTK pitää tärkeänä, että ehdotetun 21 a § 3 momentin termejä selvennetään enemmän esityksessä. Esityksessä ei ole pitkällisesti arvioitu sitä, mitä konkreettisesti tarkoittaa ”aika, jolloin vesivoimaa on voitu käyttää hyväksi” ja miten se voisi vaikuttaa maksettuihin korvauksiin.

MTK esittää, että joko HE:ssä tai mieluummin lain tasolla todetaan, että nyt kyseessä olevan uudistuksen mukaiset uudet velvoitteet ovat mahdollisia ainoastaan uhanalaisten kalakantojen osalta.

MTK pitää ehdottoman tärkeänä, että esitykseen otetaan mukaan lunastuspykälä, jonka perusteella vesivoimalan omistaja voi vaatia valtiota lunastamaan kohteen. Fakta on, että varsinkin kalatalousvelvoitteet voivat tulla erittäin kalliiksi toimijoille, eivätkä kaikki kustannukset ole välttämättä tiedossa päätöshetkellä. Lunastuksen vaatimisen mahdollistaminen toisi luvanhaltijoille perälaudan, joka vähentäisi luvanhaltijoiden jumittumista taloudellisesti vaikeisiin tai kohtuuttomiin tilanteisiin. MTK kanta on, että luvanhaltijan mahdollisuus vaatia lunastusta on pakko olla mukana ehdotuksessa, koska se varmistaa omaisuudensuojan toteutumisen ja lunastusvaatimismahdollisuus viimesijaisesti suojelee luvanhaltijoita lain kohtuuttomuudelta. Tämä lunastuksen tuoma viimesijainen suoja luvanhaltijoille on erityisen tärkeä tässä esityksessä, jos ja kun viranomaisille jätetään laaja tilannekohtainen harkintavalta uusien velvoitteiden ja maksujen asettamiselle. Lisäksi lunastusmahdollisuus lisää lainsäädännön ennakoitavuutta luvanhaltijanäkökannasta.

Hunnakko Jenni

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry